

Євдоченко О. С., асистент кафедри хімії
*Житомирський державний університет
імені Івана Франка
м. Житомир, Україна*

ЩОДО УМОВ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ХІМІКІВ

Соціально-економічні зміни та стрімкий розвиток промисловості, зокрема хімічної, визначають нові напрями професійної підготовки майбутніх фахівців різних галузей. Державні законодавчі та нормативні документи регламентують та визначають основні завдання професійної підготовки фахівців у нашій державі. Основною метою, що стоїть перед системою освіти в Україні, щодо підготовки таких фахівців, є підготовка конкурентоспроможного людського капіталу для високотехнологічного та інноваційного розвитку країни, самореалізації особистості, забезпечення потреб суспільства, ринку праці та держави в кваліфікованих фахівцях [1].

Сьогодні сучасна система підготовки майбутніх фахівців зазнає суттєвих змін, адже вона повинна відповідати оновленим вимогам і забезпечувати належний рівень готовності майбутніх фахівців до ефективної професійної діяльності. Професійна компетентність майбутніх хіміків – це сукупність взаємопов'язаних якостей особистості, що передбачає досконале володіння теоретичними і практичними знаннями, вміння застосовувати їх у майбутній професійній діяльності, здатність творчо і нестандартно вирішувати проблеми, нести відповідальність за наслідки своєї роботи, а також професійне зростання протягом усього життя шляхом постійного саморозвитку, самовдосконалення та самоосвіти. Формування професійної компетентності майбутніх фахівців хімічної галузі можливе при дотриманні певних педагогічних умов, зокрема – практичнозорієнтований підхід (діяльнісне навчання, практичнозорієнтоване навчання, особистіснозорієнтоване навчання), компетентнісний підхід. Ці підходи описані в літературі, але несистемно, досі не сформовано однієї ефективної системи формування компетентностей хіміків. Тому виникає необхідність визначення та обґрунтування педагогічних умов формування професійних умінь майбутніх хіміків в процесі фахової підготовки в закладах вищої освіти.

Провідне місце у професійній підготовці майбутніх хіміків займає не тільки набуття ґрунтовних теоретичних знань, а й оволодіння експериментальними та дослідницькими вміннями, здатністю аналізувати, осмислювати та систематизувати отримані теоретичні знання та застосовувати їх у своїй практичній діяльності.

Сучасний студент має володіти такими вміннями, як здатність самостійно поповнювати та оновлювати свої знання, вести самостійний свідомий пошук, аналізувати власні дії, планувати свідому діяльність. Тому виникає потреба в оновленні організації навчального процесу. Для реалізації таких потреб необхідним є створення способів спеціальної організації навчання, при яких студент зможе усвідомити необхідність набуття професійних умінь і навичок, формування їх для індивідуального розвитку в процесі вивчення хімічних дисциплін.

Сучасні педагоги визначають наступні види навчальних занять – теоретичні та практичні (залежно від цільових установок, форм організації, використання дидактичних прийомів). Теоретичні заняття направлені на озброєння студентів системою професійних знань, а практичні – на формування та розвиток необхідних для професії умінь та навичок.

Проведений аналіз останніх досліджень і публікацій з питань умов професійної освіти майбутніх хіміків у ЗВО дозволив виявити низку протиріч:

- між вимогами, які ставляться до фахівців хіміків у нормативних документах і сучасною системою та змістом професійної підготовки у ЗВО;
- між організацією оволодіння професійними вміннями і реально існуючими способами оволодіння професійною компетентністю хіміків;
- між наявним науково-методичним супроводом професійної підготовки і нагальною потребою у його вдосконаленні та реформуванні в сучасному аспекті.

Педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх хіміків у процесі вивчення фахових дисциплін – це сукупність обставин, що сприяють побудові навчально-виховного процесу з урахуванням потреб, інтересів, можливостей, схильностей, здатностей особистості щодо ефективної реалізації в майбутній професійній діяльності.

Процес формування професійної компетентності майбутніх хіміків довготривалий і складний, тому для його успішного проходження необхідно забезпечити наступні педагогічні умови:

- Розуміння ролі й значення хімічного експерименту в професійній діяльності фахівців. Усвідомлення необхідності формування вмінь використання хімічного експерименту у власній експериментальній діяльності та подальшій професійній (мотиваційна складова).
- Знання теоретичних основ хімічних наук, які пояснюють проходження хімічних реакцій та безпечно використання хімічного експерименту в навчально-виховному процесі та майбутній професійній діяльності (знаннява складова).
- Вільне володіння навичками та вміннями проведення хімічного експерименту як специфічного способу виконання професійної діяльності (діяльнісна складова).

Реалізація такого процесу в практиці навчання забезпечує професійне усвідомлення себе майбутнім фахівцем, формує позитивну мотивацію до оволодіння майбутньою професією, забезпечує систематизацію та поглиблення теоретичних хімічних знань, формує та вдосконалює практичні вміння майбутньої професійної діяльності.

Найбільш пріоритетною педагогічною умовою, яка сприяє формуванню професійної компетентності, є забезпечення позитивної внутрішньої мотивації до процесу оволодіння майбутньою професією. Забезпечення такої позитивної мотивації – це розвиток інтересу студентів до хімічної науки, експерименту, процесу здобуття необхідних хімічних знань, мотивація щодо використання професійних умінь у навчальній діяльності та майбутній професійній діяльності. Реалізація цих умов найбільш вдало відбувається в ході створення сприятливого психологічного клімату в навчальному колективі; особистіснозорієнтованої педагогічної взаємодії; формування та розвитку інформаційної і пізнавальної потреб; шляхом формування пізнавальних інтересів та застосування методів формування почуття обов'язку і відповідальності в навчанні.

Сьогодні в зарубіжні та вітчизняні педагогіці вже окреслено способи досягнення нової якості професійної освіти, що базуються на ідеях педагогічного проектування як ефективного засобу вирішення загальних і спеціальних освітніх задач. Створення наскрізних ліній здобуття хімічних знань, формування експериментальних умінь, набуття первинного професійного досвіду та особистого ставлення до вивчуваної науки та процесу навчання дозволить майбутнім хімікам опанувати фаховими компетентностями на високому рівні, а отже стане запорукою формування хіміка-фахівця здатного використовувати експериментальний метод в практичній діяльності майбутньої професії та у власній навчальній діяльності.

Таким чином, можна стверджувати, що у процесі оволодіння професійною діяльністю формуються професійно-важливі якості фахівця: стійка професійна спрямованість (мотив як вираження потреб, бажань і інтересів людини до своєї професії, що підтверджуються постійним прагненням до самовдосконалення); глибокі хімічні та експериментальні знання, уміння та навички; досвід первинного використання професійних умінь; успішність професійного навчання і діяльності; спрямованість на оволодіння обраною професією, бажання досягти успіху та зреалізуватись у ній.

Література:

1. Закон України «Про вищу освіту» (із змінами і доповненнями) // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення 21.09.2018).